

ROMANTIKA IN PREDROMANTIKA

PREDROMANTIKA 1750-1800

- Nasprotuje idejam razsvetljenstva
- Čustva, ustvarjalna svoboda, cenili so ljudsko pesništvo
- Čutiti je vpliv srednjega veka
- Zavrača razum, obrača se k čustvom
- Zanimanje za naravo

PREDROMANTIČNI TOKOVI

- Sentimentalizem
- Opisno pesništvo narave- lessing nasprotoval
- Poezija grobov in noči- melahodična, temačna poezija, minljivost
- Grozivi ali črni roman- nizkaklasična oblika, vpliv romantike (maska rdeče smrti)
- Ossianizem- ossian, zbiralec pesniških del, srednjeveška motivika
- Raussejevstvo- reuseau, verska in moralna dela
- Viharništvo- nemški predromantiki (poudarek na čustvih in strasteh)- pomembna Goethe in Schiller

LITERARNE ZVRSTI PREDROMANTIKE

- Lirika (prevladuje)
- Epika (prevladuje roman) : baladno pesništvo (ljudske in umetne balade) ; lirske sestavine
- Drame

ROMANTIKA 1800-1830

- Romantičen, romanesken- iz besede roman, kar je sprva pomenilo: tako kot v romanih
- Je prisposoba za nekaj lepega, nestvarnega, čustvenega in izmišljenega
- Danes pomeni čustveno dožemanje stvarnosti, nekaj nenavadnega

ZNAČILNOSTI ROMANTIKE

- Povdaranje človekovih čustev, zlasti ljubezni
- Temeljna vrednota- čutna in duhovna lepota
- Zanimanje za narodovo preteklost
- Privzdignjen jezik, slog močno obarvan

ROMANTIČEN JUNAK

- Razklan med stvarnostjo in idealom
- Lep, plemenit, bogat, izobražen, plemič, možki
- Razočaran nad svetom, v sporu z družbo

TIPIČNA OBČUTJA

- pesimizem
- sentimentalizem
- svetobolje (melahodičen pogled na svet-da ti je vseeno za vse)
-

ROMANTIČNE ZVRSTI, VRSTE, MOTIVI, TEME

- Lirika- čustvena, razpoloženska (pogosto satirična)
- Epika- značilna epika v verzih (balade, romance)
- Dramatika- dvogovori, monologi, notranji monologi

- Teme: čustvenost, ljubezen, narava, hrepenenje, svoboda, prijateljstvo

JOHANN WOLFGANG GOETHE 1749-1832

O PISATELJU:

- Nemški pisatelj
- Študiral pravo
- Predromantika
- Viharnišтво
- Visok dvorni uradnik
- Njegove ljubezni v osebno izpovedni liriki

TRPLJENJE MLADEGA WERTHERJA

- Zaznamujejo vplivi predromantičnega sentimentalizma
- Goethejevo zadnje delo
- Pisemski roman
- Razkrivajo tragiko wertherjeve kratke življenske poti
- Rossearjeve misli o naravi
- Mladi posnemali stil Wertherja in Lotte
 - o Zgodba pripoveduje o mladeniču Wertherju, ki je svojemu prijatelju Wilhemu preko pisma izpovedoval svoja doživetja, čustva, stališča in dogotke. Pri prijatelju Alberthu se je zaljubil v njegovo ženo Lotte.
 - o Werther je plemenit, notranje bogat, v sporu z samim sabo- ker je v brezizhodni situaciji. Brez Lotte ne more živeti, zato se odloči za smrt
 - o Lotte je lahkomiselna, okrogolična in odrezava
 - o Albert je zapeljiv, skipljiv in humoren

HEINRICH HEINE 1797-1856

O PISATELJU:

- Nemški pisatelj
- Rojen v družini judovskega trgovca
- Študiral pravo, fizologijo in književnost
- Prestopil v judovsko vero
- Kritiziral nemško družbo, odselil se je v francijo
- Huda živčna bolezen, bil je hrom-zadnje desetletje
- Njegova dela so bila vedno bolj satirična

LORELAJ

- Izpostavi svoje razpoloženje
 - Podoba ženske, ki pritegne čolnarja
 - Tema ljubezenska, motivno ljudska pesem
 - Od reki Ren (globoka, močna reka, ki vzbuja strah)
 - Lirski začetek, epski dodatek = lirska balada
 - Sporočilo: ljubezen je pogubna
- o Prvič je Lore Lay napisal Clemens Brenato, ki pripoveduje o nesrečno zaljubljeni, čarovništva obtoženi lepotici, ki se s pečine Lorelay vrže v Ren = pravljica iz davnine
 - o Balada govori o nesrečnem čolnarju ki podleže čarom sirene v Renu, ljubezen ga pogubi.

GEORGE GORDON NOEL BYRON (LORD BYRON) 1788-1824

O PISATELJU:

- Nesrečno otroštvo
- Šepav, nenavadno lep človek
- Angleški pisatelj
- Nepričakovano podedoval plemiški naziv
- Zapustil ženo, pisal ljubezenska pisma polsestri avgusti
- Za vedno zapustil anglijo
- Umrl za malarijo

ROMANJE GROFIČA HAROLDA

- Deli se na dva dela (lirski in epski)
- Lirski del :razmišljanje, pogled na svet, družbo, izpoved prepričanj in misli
- Epski del:pripoved o potovanju grofiča (bayronov drugi jaz), po bližnjem vzhodu , frčiji in albaniji
- Rima je prestopna (ababab)
- Pesnitev spisana v stancah (8vrstic v kitici)
- Notranje dvodelna: 1.stvarnost 2.ideali
- Svetobolje- izraz za svet poln brezizhodne bolečine
- Byronizem- slog, ki je opeval svetobolje, junak izobčen, upornik

- o Byronov upor družbi v kateri živi. Obsega pretvarjanje. Pravi:tujec sem jim bil. Vedno zavračal družbo,postajal otopel. Mrtev navzven, odločil se da bo odšel, ni se več upiral

ALEKSANDER SERGEJEVIČ PUŠKIN 1799-1837

O PISATELJU:

- Ruski pisatelj
- Potomec stare plemiške družine
- Izgnan iz rusije
- Hišni pripor na meterininem posestvu
- Da bi branil ženino čast izval dvoboj, smrtno ranjen
- Nasprotje med idealom in stvarnostjo

JEVGENIJ ONJEGIN

- Roman v verzih
- Kitica 14 verzov, verz je jamb- onjeginska kitica
- Razdeljen med 8 poglavij
- Pripovedna perspektiva se menjuje, pogosto avtorjeva
- Moto na začetku vsakega poglavja- citat znane osebe
- Časovno: od njegovega rojstva do časa izpovedi ljubezni do Tatjane

- o Jevgenij onjegin je mlad, bister, ruski plemič. V nekaj verzih ubesedi prebujanje mesta, zariše Onjeginov obraz in poimenuje mladeničevo bolezen

A.P. KERNOVI

- Pesem posvečena Ani PETrovni Kernovi
 - Puškin jo je sšpoznal pri njenih 13-ih letih
- o Govori o njeni lepoti, da je bila kot privid, o njenem glasu. Pravi tudi kako so minila leta od tega ko jo je prvič videl,

da znova čuti hrepenenje do nje po tem ko jo je znova srečal.

PIKOVA DAMA

- Novela
 - Značilne prvine grozljivke
 - Romantično prikazovanje nenavadnih, naključnih življenjskih pojavov
- o Govori o kvartopirski strasti Puškina, ter o tem kako je po naključju izvedel da grofica pozna skrivnost treh kart, s katerimi je mogoče dobiti prav vsako igro. Herman se želi na vsak način dokopati do skrivnosti. Herman izrabi rejenke in služabnice, da se dokoplje do skrivnosti, grofica umre, on pa od kvartopirske strasti umre.

EDGAR ALLAN POE 1809-1849

O PISATELJU:

- Severno ameriški pisatelj
- Sin potujočima igralcema
- Osiretel, v mladosti živel v Angliji
- Preživel je z različnimi deli
- Alkohol, mamila
- Živel v revščini
- Poeva stalnica – motiv umrle lepotice

MASKA RDEČE SMRTI

- Grozljivo- fantastična novela
- Srhljivi dogodki
- Zlo-smrt
- Kuga

- o Veseljaška družina kneza se pred kugo umakne v samotno opatijo, imajo ples v maskah (7sob), pride neznana maska, predstavlja smrt, knez želi vedeti kdo si upa groziti z kugo, vsi pomrejo za kugo

ROMANTIKA NA SLOVENSKEM 1830-1848

- Začetek označuje prešernov prihod v kranjsko čbelco
- Konec pa konec prešernovega ustvarjalnega obdobja

ZNAČILNOSTI ROMANTIKE NA SLOVENSKEM

- Vplivi sentimentalizma, razsvetljenstva, predromantike
- Temelji na razumu in moraloličnosti
- Čustva povezana z človekom
- Narava, ljubezen, razmerje z bogom

PREŠERNOVA USTVARJALNA OBDOBJA

- Mladostno (1824-1828): povodni mož
- Zrelo (1828-1840): slovo od mladosti
- Pozno (po letu 1840): zdravljica

FRANCE PREŠEREN 1800-1849

O PISATELJU:

- Rojen v Vrbi na Gorenjski
- Najprej se je šolal pri stricu, potem v ribnici, gimnazija v LJ
- Pravo-Dunaj-starši so nasprotovali, želeli da študira duhovništvo
- Odvetniški pripravnik
- Kranjska čbelca (1830-1832) = 1-4 zvezek
- Krizo poglobljale smrti prijateljev (čopova, smolejeva)
- Poroka primičeve julijez josephom
- Razmerje z ano jelovškovo= hči rezika(umrla stara 1 leto), sin France
- Umrl je 8 februarja 1849

HČERE SVET

- K hčeri vsako noč pod balkon pride fant,oče izve za te obiske in hčeri prepove stati na balkonu in se z fantom pogovarjati. Oče pravi, kaj vse bo naredil da prepreči obiske, hči pa mu pove da to za fanta ne bo ovira ter naj se ne muči in jo raje mu da za moža.

SLOVO OD MLADOSTI

- V tem delu je povedal kaj po njegovem loči mladega in starega človeka
- Njegov pogled na svet
- Označuje zrelo obdobje
- Bivanjska tematika
- Prestopna rima (ababab)
- Jambrski enajsterec ,Stanca ali oktava
- Oksimoron (nasprotno od pričakovanega)= npr:temna zarja

- o Poslavlja se od mladosti, ki ni bila lepa, ampak se šele zaveda da so bila tista lepa kljub vsemu najlepša in spozna da je z leti vse vse huje

SONETJE NESREČE

- motivi iz lastnih izkušenj in doživljanj
 - našteva, stopnjuje nesreče
 - upanje-> spoznanje-> obup-> brezup-> vztajenje
-
- o Nesreča, zaradi domotožja, razočaranja, spoznavanje resnice, primerjava z izkoreninjenim drevesom
 - o Govori o prijazni smrti

SONETNI VENEC

- Najzahtevnejša prešernova umetnina
- Natančno dovršena, se nikoli ne konča
- 14 sonetov+ magistrale
- Nastanek-Primičeva julija
- Rima je oklepajoča
- Italijanski enajsterec
- Tri tematike: ljubezenska, domovinska, pismenska
- Magistrale= vodilo, njegovo vodilo je julija

KRST PRI SAVICI

- Sonet, 14 verzov- toliko kot sonetov v sonetnem vencu
- Epski izvod
- Posebna izdaja, knjižna
- Iz treh delov (posvetilo čopu, uvod-tercine, krst-izpovedna)

PEVCU

- To pesem piše sam sebi
- Stanu se svojega spomni, trpi brez miru
- Zadnje črke tvorijo samoglasnike:

2 vrstici -a

3vrstice -e

4vrstice -i

3vrstice -o

2vrstici -u

NEZAKONSKA MATI

- Pesem napisana kot izpoved nezakonske matere .
- Mati nagovarja svojega otroka v zibelki. Izpoveduje mu svojo brezpogojno ljubezen

ZDRAVLJICA

- Del nje je himna
- Nazdravljajo (nagovarja prijatelje, ves slovanski svet,sovražnike, klic po enotnosti, slovenke, matere,vojakom, sosednjim državam, spet nazdravi prijateljem(vsem ki so se zbrali) in vsem, ki dobro v srcu mislijo)
- Značilna likovna oblika čaše

NEIZTROHNJENO SRCE

- Pripoved o skrivnostnem mrtvecu, ki mu srce ni moglo v zemlji strohneti

- Stari mož ve, da za pesnika ni sreče v ljubezni in da se pesnikovo srce ne bo strohnelo dokler se spet ne spoji z naravo
- Baladni motivi
- Temačna zgodba

PISMO STARŠEM

- Pismo piše meseca maja-veliki travan
- Pismo iz dunaja, napiše jim, da se zahvaljuje za vzpodbudo do njega, ampak se je odločil za študij prava
- Stric mu kasneje pošilja denar za študij
- Prešeren v pismu pove da je zdrav in da želi, da so vsi zdravi, še posebej sestri Jeri, ki piše pisma v imenu staršev.